

Naturbruksgymnasiet Sötåsen
545 91 Töreboda

2010-10-19
1 (1)
Dnr 40-2010:482

Västra Götalandsregionen
Naturbrukskansliet
541 80 Skövde

Kvalitetsgranskning av Naturbruksgymnasiet Sötåsen i Töreboda kommun

Skolinspektionen genomförde under våren 2010 en kvalitetsgranskning av gymnasieskolornas yrkesutbildningars förmåga att ge relevanta yrkeskunskaper och förmåga att förbereda eleverna för yrkeslivet. Totalt ingår 39 skolor i granskningen, däribland Företagsförlagda Gymnasiet (FFG) i Tjörns kommun. Beslutet för den granskade skolan ni ansvarar för överlämnas härmed.

Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport som publiceras i januari 2011. Ytterligare information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Kvalitetsgranskning/>

På Skolinspektionens vägnar

Tomas Erlandsson
Utredare

Naturbruksgymnasiet Sötåsen
545 91 Töreboda

2010-10-19

1 (11)

Dnr: 40-2010:482

Västra Götalandsregionen
Naturbrukskansliet
541 80 Skövde

Kvalitetsgranskning av Naturbruksgymnasiet Sötåsen i Töreboda kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har genomfört en granskning av gymnasieskolornas yrkesförberedande utbildningars förmåga att ge relevanta yrkeskunskaper och förmåga att förbereda eleverna för yrkeslivet. Granskningen av Naturbruksgymnasiet Sötåsen visar att det finns behov av förbättringar.

Skolinspektionen bedömer att Naturbruksgymnasiet Sötåsen behöver vidta nedanstående åtgärder för att uppfylla de krav som finns i skolförfattningarna:

- Rektorn behöver försäkra sig om att skolan följer upp och utvärderar sin samverkan med arbetslivet och att skolans kvalitetsarbete även omfattar skolans samverkan med arbetslivet.
- Skolan behöver försäkra sig om att den arbetsplatsförlagda utbildningen utgår från målen i läroplan, program mål och kursplaner.
- Skolan behöver, för att APU:n ska räknas som undervisningstid, säkerställa att arbetet under APU:n planerats av lärare och elev tillsammans och genomförs under lärares ledning.
- Skolan behöver försäkra sig om att bedömningen av elevens kunskaper, även under den arbetsplatsförlagda utbildningen, utgår från kursplanens mål och kursens betygskriterier.

Skolinspektionen, Kungsgatan 20, 411 19 Göteborg

Telefon: 08-586 080 00, Fax: 08-586 080 04

www.skolinspektionen.se

Skolinspektionen bedömer att Naturbruksgymnasiet Sötåsen bör vidta åtgärder för att förbättra kvaliteten inom följande områden:

- Skolan bör försäkra sig om att handledarna har tillräcklig kompetens för sitt uppdrag.

Uppföljning

Senast inom tre månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 19 januari 2011 ska Naturbruksgymnasiet Sötåsen redovisa till Skolinspektionen, avdelningen Göteborg, vilka åtgärder som vidtagits med anledning av beslutet.

Skolinspektionens granskning av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar i Naturbruksgymnasiet Sötåsen i Töreboda kommun

Bakgrund

Hälften av eleverna i gymnasieskolan går på något av de yrkesförberedande programmen. Av gymnasieskolans för närvarande sjutton nationella program, räknas tretton som yrkesförberedande och tre som studieförberedande. Teknikprogrammet kan vara antingen yrkesförberedande eller studieförberedande. De nationella yrkesförberedande programmen kännetecknas av att programmålen tar sikte på arbetslivet och att programmen innehåller yrkesämnen. Enligt programmålen ska de ge grundläggande kunskaper för arbete inom respektive område och ge en grund för fortsatt lärande inom arbetslivet och för vidare studier.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. För elever som har påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011 ska 1985 års skollag fortsätta att tillämpas tills dess att eleverna avslutat sin utbildning. Det innebär att 1985 års skollag under dessa perioder är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning. Av en yrkesförberedande utbildning ska minst femton veckor genomföras på en arbetsplats, 5 kap. 15 § gymnasieförordningen i dess lydelse för den 15 augusti 2010. Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 2 § gymnasieförordningen i dess lydelse före den 15 april 2010 "kursplanestyrd utbildning på ett program som genomförs på en arbetsplats utanför skolan". Studier av yrkesutbildningars kvalitet tyder på att en framgångsfaktor är att det bedrivs ett uthålligt och systematiskt kvalitetsarbete kring samverkan mellan skola och arbetsliv samt den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Under våren 2010 genomför Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av gymnasieskolornas yrkesförberedande utbildningars förmåga att ge relevanta yrkeskunskaper och förmåga att förbereda eleverna för yrkeslivet för att på de granskade skolorna bidra till ökad måluppfyllelse genom att kvaliteten i samverkan mellan skolan och arbetslivet förbättras.

Projektet besöker 40 skolor och intervjuar 3 elever på varje skola. Vi intervjuar även dessa elevers lärare, skolans rektor/rektorer samt de utvalda elevernas handledare på arbetsplatsen. Inför besöken på skolor och arbetsplatser kräver Skolinspektionen in dokument för analys samt frågeformulär som rektor besvarat. Samtliga yrkesförberedande program är representerade. De 40 skolor som projektet granskar är spridda över hela landet.

Granskningen tar sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

1. Sker samverkan mellan skola och arbetsliv så att utbildningen anpassas efter arbetslivets behov och förbereder eleverna för arbetslivet?
2. Har skolan på olika yrkesförberedande program genomfört arbetsplatsförlagd utbildning i tillräcklig omfattning och av god kvalitet?
3. Betygssätts eleverna vid arbetsplatsförlagd utbildning på ett korrekt och likvärdigt sätt?

Skolinspektionen sammanställer resultatet av kvalitetsgranskningen vid skolan i ett beslut. I beslutet pekas på både sådant som fungerar bra och på sådant som skolan behöver förbättra. När samtliga 40 skolor är granskade sammanfattar Skolinspektionen resultaten i en kvalitetsgranskningsrapport, i syfte att sprida vunna erfarenheter.

Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Beskrivning av skolan och genomförande

Naturbruksgymnasiet Sötåsen är ett av sju naturbruksgymnasier som har Västra Götalandsregionen som huvudman. Gymnasiet ligger i Töreboda kommun och har cirka 250 elever, varav cirka 50 går i gymnasiesärskolan. Utbildningen vid gymnasiesärskolan ingår inte i denna kvalitetsgranskning.

På skolans enda nationella program inom gymnasieskolan, naturbruksprogrammet, finns det således cirka 200 elever och skolan har valt att låta eleverna välja mellan de två lokala inriktningarna jordbruk och djurvård. På jordbruk är det ungefär lika många flickor som pojkar medan det på djurvård är fler flickor än pojkar.

Vid skolan finns ett internat där en stor del av eleverna i årskurs 1 och 2 kan bo under veckorna. Elever i årskurs 3 som inte kan bo hemma bor i regel i Töreboda tätort. Skolan har ett så kallat skoljordbruk med växtodling, djur- och skogsproduktion samt ett djurhus. Det är inte ovanligt att elever tar med sig egna hundar till skolan.

Intervjuerna genomfördes under tiden 18 – 20 maj samt den 31 maj år 2010. När intervjuerna genomfördes hade eleverna i årskurs 3 avslutat sina studier vid skolan. Bland

annat på grund av detta tackade två av de slumpmässigt utvalda eleverna nej till att låta sig intervjuas. Slutligen blev det eleverna 1, 3 och 5 från den slumpmässiga uttagningen som intervjuades. De tre elever som intervjuades hade alla tre gått skolans lokala inriktning djurvård.

Dessutom intervjuades elevernas handledare på APU-platserna, elevernas lärare, rektor, biträdande rektor, driftsledaren för skolorbruk och skolans APU-samordnare. Förutom intervjuerna grundar sig kvalitetsgranskningen på insända dokument, bland annat ett frågeformulär där rektor besvarat frågor ställda av Skolinspektionen.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen av naturbruksprogrammet vid Naturbruksgymnasiet Sötåsen har varit utredarna Tomas Erlandsson och Eva Jönsson.

Motivering till beslutet

Sker samverkan mellan skola och arbetsliv så att utbildningen anpassas efter arbetslivets behov och förbereder eleverna för arbetslivet?

De yrkesförberedande programmens nationella styrdokument, i form av program mål, ämnesbeskrivningar, kursplaner och betygskriterier, är formulerade och fastställda efter samråd med arbetsmarknadens parter. Enligt 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, punkt 2.4 framgår att de frivilliga skolformerna ska nära samverka med arbetslivet och att det är "särskilt viktigt att skolan samarbetar med arbetslivet om den yrkesförberedande utbildningen". Enligt 2 kap. 2 § skollagen i dess lydelse före den 1 mars 2010 åligger det rektor att särskilt verka för att utbildningen utvecklas". Enligt punkt 2.6 i 1994 års läroplan behöver rektor även försäkra sig om att samverkan med arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får en kvalitativt god utbildning samt förberedelse för yrkesverksamhet.

Både genom det europeiska samarbetet i yrkesutbildningsfrågor och i tidigare utvärderingar av yrkesutbildningar lyfts betydelsen av att skolorna bedriver ett uthålligt och systematiskt kvalitetsarbete kring frågor som rör samverkan mellan skola och arbetsliv. Vissa framgångsfaktorer för skolornas kvalitetsarbete i arbetet med den arbetsplatsförlagda utbildningen identifierades i Skolverkets och Myndigheten för skolutvecklings projekt under tidigt 2000-tal¹. En sådan tycks vara att skolan betraktar samverkan med arbetslivet som en naturlig och betydelsefull del av sitt systematiska kvalitetsarbete.

Enligt samtliga intervjuer finns det inga programråd på skolan men enligt intervjuerna med skolans personal har naturbruksprogrammet två yrkesråd, ett för vardera inriktningen. Enligt intervjun med APU-samordnaren har dock de båda yrkesråden inte varit aktiva och sammanträtt under de senaste två läsåren. Lärarna och skolledningen har i intervjuerna inte kunnat precisera när något yrkesråd för jordbruk eller djurvård senast

¹ Arbetsplats för lärande, om samverkan mellan gymnasieskola och arbetsliv, rapport från Myndigheten för skolutveckling, Liber distribution, 2004.

genomfördes. Intervjuade elever och handledare känner i regel inte till att yrkesråden finns.

Det har från början varit tänkt att vart och ett av yrkesråden ska träffas minst en gång per läsår. Så var det också för några år sedan men intresset för råden har ebbat ut. APU-samordnaren angav som orsak brist på intresse från de externa representanterna, eftersom några av dessa anser sig fått för litet genomslag för de frågor de väckt i råden.

Varje år anordnar skolans studie- och yrkesvägledare en så kallad branschvecka för eleverna i årskurs 3. Då kommer representanter för fortsatta utbildningar, lantmäteri, avbytarverksamhet etc., till skolan och presenterar sig. Såväl skolledningen, som lärarna och APU-samordnaren anser att veckan är ett viktigt inslag i skolans samverkan med arbetslivet. De intervjuade eleverna ansåg också att branschveckan är värdefull.

Skolledningen och lärarna pekar på att andra former för samverkan med arbetslivet är att skolan ofta tar emot studiebesök samt att företag och organisationer inom branscher som står skolans utbildningar nära, ganska ofta hyr lokaler och förlägger konferenser till skolan.

Intervjuade lärare pekar på den samverkan som de personligen har med branschen och att de använder sig av ett pedagogiskt upplägg som innebär att skolan har fadderföretag för grupper av elever i årskurs 3. Detta innebär att en mindre grupp av elever är knutna till en arbetsplats under en längre tid och gör upprepade besök där. Eftersom lärarna även gör besök hos eleverna på APU-platserna anser lärarna att de har goda och aktuella kontakter med branschen.

Lärarna pekar även på den samverkan som finns med arbetslivet genom de olika typer av certifieringar som genomförs på skolan. Enligt lärare kan detta ses som näringens examination av elever. Så kommer till exempel Naturbrukets yrkesnämnd och Lantbrukarnas riksförbund (LRF) till skolan och prövar eleverna inom olika områden. För godkända elever utfärdas så kallat grönt kort. Det finns även ett zoo-certifikat (som enligt lärare på skolan snart ska bli grönt kort) som är handelns certifikat för att få driva egen handel.

En sammanfattning av intervjuerna är att skolans samverkan med arbetslivet i hög grad är beroende av de enskilda lärarnas externa kontaktnät. Lärarna anser att detta i hög grad bidrar till att innehållet i skolans utbildningar hålls à jour med vad som fordras i arbetslivet. Genom att skolan även har APU-platser utomlands skapas vissa internationella kontakter.

För närvarande finns inte några fungerande program- eller yrkesråd på skolan. Insignaler och influenser som skulle kunna vara värdefulla som en del i skolans förbättringsarbete når därför inte skolan denna väg. Enligt lärarna kan dock innehållet i

undervisningen hållas aktuellt till stor del på grund av de kontakter som lärarna på individnivå har med branschen.

I intervjuerna med skolläring, lärare, elever och handledare framkommer uppfattningen att skolans yrkesförberedande utbildningar förbereder eleverna för arbetslivet på ett bra sätt. I skolan får eleverna de teoretiska avsnitten i kurserna men får även pröva praktiska inslag i skolans egna jordbruk eller i djurhuset. På APU-platserna om-sätts de kunskaper eleverna förvärvat i skolan i en konkret arbetslivsmiljö. Intervjuer med elever och en elevenkät som skolan presenterat visar att eleverna är mycket nöjda med sin APU. Alla intervjuade är överens om att APU-perioderna är viktiga inslag i elevernas utbildning.

Inga dokument eller intervjuer har dock kunnat påvisa att skolans har ett systematiskt kvalitetsarbete för att utveckla skolans samverkan med arbetslivet. Exempelvis kan nämnas att skolans två senast kvalitetsredovisningar inte behandlar dessa frågor.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolan har en viss samverkan med arbetslivet på en övergripande nivå men att denna samverkan behöver systematiseras och utvecklas så att skolans utbildning bättre anpassas efter arbetslivets behov.

Skolan behöver utvärdera sin samverkan med arbetslivet på en övergripande nivå och få ett i gång ett kvalitetsarbete, så att skolans samverkan med arbetslivet kan förbättras. Denna fråga ligger i första hand inom rektorns ansvarsområde.

Har skolan på olika yrkesförberedande program genomfört arbetsplatsförlagd utbildning i tillräcklig omfattning och av god kvalitet?

Enligt 1 kap. 2 § skollagen i dess lydelse för den 1 mars 2010 ska: "Utbildningen ... inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den bedrivs i landet". Normerna för likvärdigheten anges i 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, punkten 1.1. Av detta följer att det är läroplanen, programmålen och kursplanerna som ska vara utgångspunkt för hur undervisningen utformas.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses kursplanestyrd utbildning på ett program som genomförs på en arbetsplats utanför skolan. Enligt gymnasieförordningen ska den arbetsplatsförlagda utbildningen uppgå till minst 15 veckor. Varje vecka med APU ska motsvara garanterad undervisningstid om minst 24 timmar. Det är styrelsen för utbildningen som ansvarar för omfattningen av den arbetsplatsförlagda utbildningen. Det är även styrelsen som ansvarar för att den arbetsplatsförlagda utbildningen uppfyller de krav som finns på utbildningen. Om styrelsen för utbildningen inte kan skaffa fram platser för den arbetsplatsförlagda utbildningen i den omfattning som anges i lagen, får utbildningen istället bytas ut mot motsvarande utbildning förlagd till skolan. Under sådana omständigheter ska styrelsen vidta alla åtgärder för att utbildningen

så snart som möjligt kan förläggas till en arbetsplats. Det är rektorn som beslutar om hela eller delar av kurser ska arbetsplatsförläggas och om hur fördelningen över åren ska göras.

(Författningsstöd: 1 kap. 2 § gymnasieförordningen i dess lydelse före den 15 april 2010, 5 kap. 15 § gymnasieförordningen, 5 kap. 16 § andra stycket gymnasieförordningen i deras lydelse före den 15 augusti 2010.)

Den arbetsplatsförlagda utbildningen konfronterar, enligt forskningen, skolan med arbetslivets utveckling och förändrade kompetenskrav. Vid Skolinspektionens tillsyn har framkommit att det finns stora skillnader i hur olika skolor arbetar med systematiskt kvalitetsarbete, hur man hantarer arbetslivskontakter och hur man uppfyller kraven att ge eleverna på yrkesförberedande program arbetsplatsförlagd utbildning. Andra framgångsfaktorer som lyfts fram är att det finns ett aktivt och fungerande programråd samt kompetenta handledare ute på arbetsplatserna.

Enligt ett flera år gammalt beslut ska alla elever på skolan genomföra APU under minst 16 veckor. Enligt samma beslut ska APU:n förläggas till de två första årskurserna och de två första sommarloven. Enligt skolans APU-samordnare är grundstrukturen tänkt att vara enligt följande:

våren årskurs 1	3 veckor
sommaren efter årskurs 1	5 veckor
våren årskurs 2	4 veckor
sommaren efter årskurs 2	4 veckor

Det finns dock gott om individuella avvikelser från den tänkta fördelningen. Det händer att elever inte fullgjort sina 16 veckor APU under de två första årskurserna utan måste genomföra resterande APU under årskurs 3 eller ibland även efter att den ordinarie undervisningen i årskurs 3 avslutats. Skolan lämnar inte ut något slutbetyg till eleverna förrän de 16 APU-veckorna är genomförda.

I huvudsak genomförs APU:n på olika arbetsplatser utanför skolan men en del elever kan genomföra motsvarande utbildning vid skolans jordbruk eller i skolans djurhus. Det senare gäller främst de veckor som är planerade till sommarloven.

Eleverna skaffar sina APU-platser själva. Som stöd för eleverna i detta arbete har skolan upprättat en databas med för närvarande över 1 200 aktuella platser som skolan tidigare använts sig av, där eleverna kan söka på olika sätt. Ofta är dessa platser och deras kvaliteter som APU-platser väl kända av skolan eftersom tidigare elever och ibland lärare lämnat synpunkter på platsen till skolan.

Eleverna kan även komma med egna förslag till en APU-plats som inte finns i databasen. Platsen kontaktas då av skolan men i regel görs inga besök på platsen för att kontrollera platsens kvalitet, lämplighet eller handledarens kompetens. Det är fullt möjligt att en elev, efter eget val, kommer till en APU-plats som skolan inte använt tidigare och

där skolan endast bedömt platsens och handledarens lämplighet via telefon. I regel informerar inte skolan yngre elevers föräldrar om att eleven placerats på en APU-plats vars lämplighet och kvaliteter är bristfälligt utredda av skolan.

Eleverna har inflytande på antalet veckor som tillbringas på varje APU-plats. En elev som t.ex. vill ha ett stort kontaktnät med arbetslivet och pröva många arbetsplatser kan välja många och därmed korta APU-placeringar medan en elev som vill satsa på en speciell inriktning kan välja att vara längre tid på sin plats.

I skolans kurskatalog, där alla kurser som skolan har, finns beskrivna, framgår vilka kurser som ska "kompletteras" med APU. Detta innebär att den lärare som ansvarar för kursen godkänner elevens val av APU-plats och stämmer av vilka delar av kursen som eleven kan träna på APU-platsen. Enligt intervjuerna får eleverna i stort sett arbeta med kursplanernas alla mål i skolan, antingen teoretiskt eller praktiskt. Skolan pekar inte ut vilka delar av kurser eller hela kurser som ska genomföras på APU-platsen. Det skolan specifikt förväntar sig av den komplettering, som APU:n sägs vara i kurskatalogen är, enligt intervjuerna, närmast en fördjupning eller kvalitetshöjning av elevens kunskaper i en reell arbetsmiljö.

Innan eleven kommer till APU-platsen får, enligt intervjuerna, handledarna allmän information från skolan. Däremot vet i regel inte handledaren vilken kurs eller del av kurs som är APU-förlagd. De intervjuade handledarna känner till att det finns en kursplan men inte så mycket av vad den innehåller.

Enligt intervjuerna genomför lärarna vissa besök på APU-platserna bland annat för att bedöma elevens kunskapsutveckling. Av intervjuerna framgår dock att det är mycket vanligt att elever inte får något besök av lärare under de flesta av sina APU-perioder. Vissa APU-besök genomförs av skolpersonal som inte är lärarutbildade och det är inte heller säkert att den lärare som besöker APU-platsen är elevens lärare i den aktuella kursen. I princip alla elever får dock ett lärarbesök under sin första APU-period på våren i årskurs 1. Däremot får inga elever som gör sin APU i skolans verksamheter under sommarloven några lärarbesök eftersom det inte finns några lärare som arbetar då. Orsaker till att så få elever får lärarbesök är, enligt intervjuerna, att eleverna är spridda över ett stort geografiskt område under APU:n och att det inte finns tillräckligt med tid avsatt för lärarbesöken.

För att bedöma elevens kunskapsutveckling skickar skolan ut ett bedömningsdokument med rubriken "OMDÖME", där handledaren uppmanas att efter APU-perioden betygssätta tillämpliga delar. De tio olika delar som handledaren kan betygssätta är t.ex. "Djurhandling", "Teknik och redskapshandtering", etc. men även delar som "Ordning och uppträdande", "Punktlighet" och "Samarbetsförmåga" ingår. De betygsssteg som handledaren ska använda är i stort sett de samma som ingår skolans betygssystem. För de olika betygssstegen finns även kriterier. Handledaren ska också avge en helhets-

bedömning av eleven i löpande text. Det använda dokumentet är det samma för alla APU-perioderna och har således ingen tydlig koppling till den kurs som är APU-förlagd. Därmed finns inte heller någon tydlig koppling till program mål, studieinriktning och kursplan.

Ingen av de intervjuade handledarna har erbjudits någon handledarutbildning och inte heller upplevt att de fått kompetensutveckling i samband med lärarnas besök. Intervjuerna på skolan bekräftar att inga utbildningar för handledare anordnas.

I början av våren startade skolan en utredning för att förbättra skolans APU. En av skolans lärare har enligt rektorn till uppgift att arbeta fram en plan bland annat för att ge eleverna en bättre introduktion på APU-platserna och uppmärksamma genusperspektivet eftersom en del APU-platser inte fungerar lika bra för flickor som för pojkar. Planen ska även beakta vilka krav som den nya gymnasieskolan, Gy 2011, kommer att ställa på APU-verksamheten. Det finns dock inget dokumenterat uppdrag men denna lärare har vid granskningsbesöket bland annat redovisat omarbetade dokument för handledarnas bedömning av eleverna.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolan genomför APU i tillräcklig omfattning. Det finns dock kvalitetsbrister som skolan delvis uppmärksammat. Skolan har därför startat en utredning dels för att generellt förbättra skolans APU, dels för att förbereda APU-verksamheten inför den nya gymnasieskolan, Gy 2011.

Skolans databas och administration för APU fungerar på ett bra sätt och ger eleverna stora möjligheter till att ta eget ansvar och att ha ett stort inflytande över valet av APU-plats. Eleverna kan också ha inflytande över hur olika APU-platser kan kombineras utifrån elevernas önskemål om inriktning.

Skolinspektionen bedömer att skolan i högre utsträckning måste försäkra sig om att innehållet i elevernas arbetsplatsförlagda utbildning är relevant i förhållande till kursplaner, program mål och studieinriktning. Skolinspektionen bedömer vidare att skolan behöver försäkra sig om att handledarna på APU-platserna har tillräcklig kompetens för sitt uppdrag. Skolinspektionen bedömer också att skolan behöver försäkra sig om att APU-platser, som skolan inte använt tidigare, är kontrollerade och lämpliga, innan skolan placerar elever där.

Skolan bör se över hur lärarna ska kunna ges bättre möjligheter att kunna följa elevernas kunskapsutveckling under APU:n. Det är en brist att så många elever och APU-platser inte får besök eller annan kontakt (utöver det bedömningsdokument som handledaren skickar till skolan när APU-perioden är slut) med den kursansvarige läraren under APU-perioderna. Skolan behöver försäkra sig om att den arbetsplatsförlagda utbildningen genomförs under en lärares överinseende och ansvar.

Betygssätts eleverna vid arbetsplatsförlagd utbildning på ett korrekt och likvärdigt sätt?

Enligt 7 kap. 3 § första stycket gymnasieförordningen ska betyg på avslutad kurs sättas av läraren. När det gäller betygssättning av elever som är på APU ska det finnas ett samarbete mellan lärare och handledare vad gäller underlag för lärarens betygssättning. Läraren ska följa elevens kunskapsutveckling även när de är på APU för att kunna sätta ett korrekt betyg. Enligt 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, punkt 2.5 framgår att läraren vid betygssättning ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen samt att läraren ska göra en allsidig bedömning av kunskaperna och därvid beakta hela kursen. Läraren ska även fortlöpande ge varje elev information om elevens utvecklingsbehov och framgångar i studierna. Vidare ska läraren även redovisa för eleverna på vilka grunder betygssättning sker.

Forskning fokuserat på bedömningsgrunder för betygssättning i karaktärsämnen inom hotell- och restaurangprogrammet har visat att lärarna bedömer både elevernas yrkeskvalifikationer och andra mer generella egenskaper, s.k. nyckelkvalifikationer där de sistnämnda är självständighet, planeringsförmåga, problemlösningförmåga, samarbete, kundkontakt, kommunikation och initiativkraft. Lärarna tenderade här att värdera nyckelkvalifikationerna högre när de skulle bedöma elevernas kunnande. Det föreföll som om lärarna i förhållande till kursplanemålen till viss del bedömde "fel" saker och att lärarna hade en tendens, åtminstone vid betygssättning av de högre betygen, att relatera till sin egen erfarenhet snarare än betygskriterierna vid betygssättning.²

Grunden för den bedömning och betygssättning som lärarna gör av elevernas APU-perioder är det dokument som beskrivits ovan och som har titeln OMDÖME. Det framgår ovan att dokumentet inte är specifikt för den kurs eller de kursdelar som APU:n är kopplad till. I stället innehåller dokumentet de 10 områden som exemplifierats ovan samt en helhetsbedömning i löpande text. Handledaren förväntas använda en betygsskala som i stort sett svarar mot den betygsskala som lärarna ska använda vid betygssättningen.

Av exemplen ovan framgår att flera av de valda områdena inte kan utgöra underlag för den slutliga betygssättningen. T.ex. kan inte "Ordning och uppträdande" eller "Punktlighet" utgöra en grund för ett kursbetyg. Enligt de intervjuade lärarna påverkar inte heller handledarnas bedömningar i dessa fall betyget men både elever och handledare tycks ha en annan uppfattning. En orsak till detta kan vara att bedömningarna samlas in i slutet av APU-perioden och att i princip samma betygsbeteckningar används som för betygssättningen av hela kursen.

² Därför fick jag bara Godkänt, bedömning i karaktärsämnen på HR-programmet, Helena Tsagalidis, Stockholm, Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet, 2008.

En annan grund för bedömning och betygssättning är de besök som lärarna gör på elevernas APU-platser. Besökens betydelse för betygssättningen av flertalet elever torde dock vara av mindre vikt eftersom inte alla elever får besök och att besöken inte alltid ligger i slutet av APU-perioden samt att det inte alltid är den betygssättande läraren som kommer på besök. Lärarna uppger också att det händer att de tar telefonkontakt med handledaren om det uppstår tveksamheter i betygssättningen.

Lärarna uppger vid intervjuerna att huvuddelen av betygssättningen ska grunda sig på det eleven gör i skolan. Lärarna anser att underlaget från APU:n måste utgöra en relativt liten del av underlaget. Lärarna uppger också att det bara är när en lärare tvekar om betygssättningen som underlaget från APU:n kan påverka det slutliga betyget.

De intervjuade eleverna uppger att de känner sig rättvist bedömda vad avser APU.

Skolinspektionens bedömning

Vid granskningen har det framkommit att det finns osäkerheter i skolans underlag för att kunna bedöma och betygssätta elevernas APU på ett korrekt sätt. Skolinspektionen bedömer därför att skolan behöver försäkra sig om att de bedömningsgrunder som används utgår från kursplanens mål och betygskriterier samt att lärarna ges möjligheter att följa elevens kunskapsutveckling vid APU. Skolan har börjat utreda hela APU-verksamheten och Skolinspektionen förutsätter att även frågor som gäller bedömning och betygssättning kommer att beaktas i detta arbete.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Eva Jönsson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Magnus Haglund
Enhetschef
Tomas Erlandsson
Utredare

